

COLECȚIA MEDIA CHRISTIANA | SERIA LUMINA

PATRIARHUL JUSTINIAN ÎN LUMINA VREMURILOR

*Interviuri comemorative
realizate de
Diacon ALEXANDRU BRICIU*

Editura TRINITAS a Patriarhiei Române
București • 2019

CUPRINS

Notă editorială	5
Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici <i>Justinian, Patriarhul salvator</i>	13
† Timotei, Arhiepiscopul Aradului <i>„Îți lăsa sentimentul bucuriei întâlnirii“</i>	21
Pr. acad. Mircea Păcurariu <i>„Patriarhul Justinian, un ierarh strălucit“</i>	29
Pr. dr. Constantin Pârvu <i>„L-am slujit cu credincioșie“</i>	37
Pr. prof. dr. Ștefan Buchiu <i>„Patriarhul Justinian a avut vocație de dascăl în teologie“</i>	47
Pr. prof. dr. Nicolae D. Necula <i>„Era o plăcere să-l ascuți vorbind despre preoție“</i>	53
Pr. prof. dr. Viorel Ioniță <i>„A facilitat deschiderea teologiei românești spre noi orizonturi“</i>	59
Pr. prof. dr. Nicu Moldoveanu <i>„Patriarhul Justinian era nelipsit de la concertele de colinde“</i>	69
Arhid. prof. dr. Ioan Caraza <i>Patriarhul Justinian, prin ochii „păzitorului“ Mitrofan</i>	75

Pr. dr. Nicolae Bordașiu „Pentru mine, închisoarea politică nu e tinichea!“	81
Pr. dr. Ilie Georgescu Sectorul de Relații externe, inițiativa patriarhului Justinian	89
Pr. dr. Augustin Rusu Amintirile unui elev despre Patriarhul Justinian	99
Prof. dr. Emilian Popescu, membru de onoare al Academiei Române „O personalitate deosebită, cu multe daruri“	109
Acad. Dinu C. Giurescu „Am simțit ocrotirea Bisericii în vremea patriarhului Justinian“	117
Pr. Marc-Antoine Costa de Beauregard „Patriarhul Justinian ne-a transmis curajul de a apăra tradiția patristică“	123
Pr. Traian Valdman „Să mă considere părinte al lor, că doar eu îi consider fii ai mei“	129
Pr. Ioan Șurubaru „Patriarhul Justinian era un adevărat părinte“	141
Monahia Lucia Dumbravă „Un părinte excepțional, bun, cu o demnitate remarcabilă“	149
Dr. George Stan „Ce s-o fi întâmplat cu bisericile mele...“	157

ACAD. CONSTANTIN BĂLĂCEANU-STOLNICI: „JUSTINIAN, PATRIARHUL SALVATOR“

13

Patriarhul Justinian este una dintre cele mai importante și interesante personalități ale Bisericii noastre Ortodoxe din ultimele secole. Importanța i se datorează în primul rând calităților personale, dar și felului în care s-a raportat la conjunctura politică din vremea păstoririi sale. Personalitatea lui a făcut să fie și cel mai contestat dintre patriarhi, de către unii care nu i-au înțeles lucrarea sau care dușmănesc Ortodoxia noastră.

A fost un fiu al poporului. A provenit din mediul rural. Ioan Marina s-a născut la data de 22 februarie 1901, în satul Suiesti, județul Vâlcea, în familia unor agricultori. Acolo a învățat și a lucrat întâi ca învățător. Apoi a ajuns preot de țară în comuna Băbeni. A urmat cu succes Facultatea de Teologie Ortodoxă din București, a ajuns în vechea Eparhie a Râmnicului ca preot la o biserică din Râmnicu Vâlcea, unde a suferit greaua încercare de a-și pierde soția (Lucreția

Popescu), rămânând cu doi copii. A fost adânc legat de episcopia sa, unde a avut și unele sarcini culturale și administrative, și a suferit mult din cauza desființării ei în 1937. De aceea a refuzat să meargă la nou-creata Mitropolie a Olteniei de la Craiova, mulțumindu-se să păstorească Parohia „Sfântul Gheorghe“ din Râmnicu Vâlcea, unde ar fi rămas până la moarte dacă Providența nu ar fi decis altceva.

Prin 1944, Gheorghe Gheorghiu-Dej, care era atunci doar un comunist oarecare, evadat din lagărul de la Târgu Jiu, a fost adăpostit și ascuns de părintele Ioan Marina, un gest umanitar care va avea importante consecințe, căci fugarul respectiv, cum se știe, va avea un rol politic dominant în perioada de bolșevizare a României. Acesta îl va împinge să se călugărească (sub numele de Justinian) și îl va ajuta să ajungă episcop-vicar la Iași, în 1945, și apoi mitropolit al Moldovei, după retragerea, voită sau cred mai degrabă impusă, a cărturarului și anticomunistului mitropolit Irineu Mihălcescu, în 1947. În februarie 1948, bătrânul patriarh Nicodim, ajuns la vârsta de 88 de ani, a murit sau „a fost ajutat“ să moară, iar în mai 1948, fostul preot Ioan Marina, devenit între timp mitropolit al Moldovei, a fost desemnat patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, funcție pe care o va exercita vreme de 29 de ani, până în 1977, când va părăsi această lume.

Pe patriarhul Justinian nu l-am cunoscut direct, ci doar foarte puțin. L-am întâlnit doar de câteva ori. Am aflat

† TIMOTEI, ARHIEPISCOPUL ARADULUI: „ÎȚI LĂSA SENTIMENTUL BUCURIEI ÎNTÂLNIRII“*

Înaltpreasfințite Părinte Arhiepiscop, ce amintiri aveți despre prima întâlnire cu vrednicul de pomenire Patriarh Justinian?

Cu regretatul Patriarh Justinian am avut o legătură destul de apropiată, aș spune, încă din timpul studiilor. L-am văzut prima dată la începutul arhipăstoririi sale, în 1948. Una dintre primele vizite pe care le-a făcut membrilor Sfântului Sinod, ierarhilor din țară, a fost cea de la Timișoara. Acolo era o catedrală nouă, târnosită în 1946. Mitropolit al Banatului a devenit, chiar înainte de instalarea noului Patriarh, Vasile Lăzărescu. Eram apropiat de mitropolitul Vasile și mă aflam în preajma lui, chiar dacă eram destul de tânăr, abia intrasem în Colegiul „Constantin Diaconovici

* Interviu publicat în *Ziarul Lumina*, ediția din 20 ianuarie 2017.

Loga“ din Timișoara. Patriarhul Justinian a poposit la Arad și a venit la Timișoara în faptul Vecerniei. A doua zi, a slujit Sfânta Liturghie alături de mitropolitul Vasile. Nu a avut arhieriei însoțitori, numai consilierii din jur, dintre care mi-i aduc aminte pe părintele secretar Nițșor Cazacu și pe părintele Ioan Gagiu. Mi-au rămas foarte apropiate această icoană a vizitei Patriarhului și cuvântul foarte pe înțeles adresat credincioșilor. Mitropolitul era fost profesor de teologie, mare teolog, și vorbea frumos, dar Patriarhul era la sufletul oamenilor.

După liceu v-ați îndreptat către Institutul Teologic de Grad Universitar din București. Cum îl priveau studenții teologi pe patriarhul Justinian?

Deși majoritatea tinerilor din Timișoara mergeau la Teologie la Sibiu, unii dintre ei, printre care și eu, au mers la București. Acolo l-am avut, din 1953, rector al Institutului Teologic pe episcopul Teoctist (patriarhul de mai târziu), și îndrumător de an pe pr. prof. Ioan G. Coman, cu care am lucrat până la doctorat. Există tradiția ca părintele Coman să ne ducă la o Vecernie la Catedrala Patriarhală, ca să ne cunoască Patriarhul. Așadar, tot la o slujbă de Vecernie a venit episcopul-vicear patriarhal Teoctist, rectorul institutului, care

**PR. ACAD. MIRCEA PĂCURARIU:
„PATRIARHUL JUSTINIAN,
UN IERARH STRĂLUCIT“***

Preacucernice părinte academician, care era situația Bisericii Ortodoxe Române în momentul instalării patriarhului Justinian Marina?

Vrednicul de pomenire Patriarh Justinian și-a început păstorirea în 1948, anul celor mai mari transformări în viața politică, socială și economică a României, într-un climat cu totul diferit de cel din perioada interbelică. În acest an a început un adevărat proces de marginalizare a Bisericii, de înlăturare a ei din viața de stat, din viața socială. În același timp, a început o propagandă intensă antibisericească, ateistă, prin presă, radio și televiziune. În același an, la 4 august s-a emis Legea cultelor,

* Interviu publicat în *Ziarul Lumina*, ediția din 6 ianuarie 2018.

complet diferită față de cea din 1928, care punea Biserica într-o situație dificilă. În aceeași perioadă a început procesul de înstrăinare de diaspora românească, de episcopia pe care o aveam în Statele Unite ale Americii și de parohiile pe care le aveam în apusul Europei. Tot în 1948 s-a procedat la desființarea academiilor teologice din Ardeal și a tuturor seminariilor de 8 clase din vechea Românie. Tot atunci au fost desființate absolut toate asociațiile cu profil religios-moral, între care *Oastea Domnului*, *Frăția Ortodoxă Română*, *Asociația generală a preoților*, *Asociația preoteselor ortodoxe* și altele. A urmat un control permanent al ierarhilor și al preoților, prin reprezentanții ministerului, numit mai târziu Departamentul Cultelor, prin așa-numiții inspectori de culte sau împuterniciți pentru culte, dar în același timp și supravegherea lor permanentă, până în decembrie 1989, din partea organelor de Securitate. După un număr de ani, s-a promulgat Decretul nr. 410 din 1959, prin care foarte multe mănăstiri și schituri au fost desființate, călugării și călugărițele expulzați din mănăstirile și schiturile lor și trimiși să muncească în fabrici sau gospodării agricole colective. Am prezentat aceste lucruri foarte pe

**PR. DR. CONSTANTIN PÂRVU:
„L-AM SLUJIT CU CREDINCIOȘIE“***

Preacucernice părinte Constantin Pârvu, în primii ani de facultate ați fost martor al unor schimbări radicale pentru societatea și Biserica noastră, deopotrivă. Care a fost contextul ajungerii patriarhului Justinian în fruntea Bisericii Ortodoxe Române?

În 1948 a avut loc reforma comunistă a învățământului. Încheiasem un an universitar în clădirea Universității din București. Practic, regimul totalitar a desființat facultățile de teologie, seminariile și școlile de cântăreți bisericești. În această situație, fiecare a plecat unde a văzut cu ochii, majoritatea la Litere, Filosofie, Istorie. Mulți își căutau loc de muncă. În anul I de facultate intraserăm 280 de studenți, și după reforma învățământului

* Interviu publicat în *Ziarul Lumina*, ediția din 11 mai 2017.

rămăseserăm în anul II mai puțin de 50. În aceste condiții și-a început patriarhul Justinian slujirea la cârma Bisericii. După reforma învățământului din 1948, deschiderea anului universitar s-a amânat. Am ajuns toamna în București, a venit Anul Nou 1949 și noi nu aveam niciun rost și nicio situație. Am aflat că vom avea sediu nou la Seminarul Central, apoi în clădirea fostei Școli Normale, lângă biserica „Sfânta Ecaterina“. Abia la 30 ianuarie 1949 a avut loc deschiderea cursurilor la Institutul Teologic de Grad Universitar, în clădirea Seminarului Central.

Cum a reușit Patriarhul să-i țină aproape de el pe profesorii și studenții teologi, în aceste condiții?

Patriarhul Justinian i-a invitat pe toți ierarhii care trimiteau studenți la facultate în București. Așa am început anul al doilea. Toți profesorii erau niște somități. De la toate facultățile care se desființaseră, Patriarhul i-a ales pe cei mai valoroși și i-a adus la institutul din București, alcătuiind un corp profesoral select. La serbarea de sfârșit de an de la Seminarul Central, eu am cântat solist. Patriarhul, foarte atent, m-a urmărit și nu m-a uitat. Toamna, în anul al III-lea de studii, ne-am mutat pe strada Sfânta Ecaterina, în clădirea unde facultatea funcționează și astăzi. Aici,

**PR. PROF. DR. ȘTEFAN BUCHIU:
„PATRIARHUL JUSTINIAN A AVUT VOCAȚIE
DE DASCĂL ÎN TEOLOGIE“***

Preacucernice părinte decan, ce amintiri aveți despre Patriarhul României din perioada studiilor teologice?

Pentru prima dată am avut prilejul să fiu în preajma fericitului întru pomenire Patriarh Justinian Marina în anul 1972, când eram în ultimul an al Seminarului Teologic de la Craiova. La 1 noiembrie 1972, patriarhul Justinian a săvârșit slujba de prohodire a vrednicului de pomenire mitropolit Firmilian Marin. Ne-a impresionat personalitatea Patriarhului pe noi, seminariștii, la slujbă, prin cuvântarea pe care a ținut-o și modul cum a slujit. După puțin timp, avea să revină la Craiova, oferindu-ne un nou prilej de a-l asculta cu ocazia instalării mitropolitului Teoctist Arăpașu, viitor patriarh al României. Știam anumite lucruri despre el de la un

* Interviu publicat în *Ziarul Lumina*, ediția din 30 ianuarie 2017.

coleg de seminar cu numele Iliescu, care era din Cermeghești, comuna Lădești, județul Vâlcea, localitate vecină satului Suiеști, unde s-a născut patriarhul Justinian.

Din 1973, când am venit la facultate ca student, l-am avut oaspete la hramul de sărbătoarea Sfinților Trei Ierarhi sau la serbările pe care le organizam. Se adresa studenților într-un chip foarte părintesc, cu sfaturi și exemple luate din Sfânta Scriptură pentru a ne certifica vocația de viitori preoți. Am făcut parte din ultima promoție care a urmat cursurile Institutului Teologic de Grad Universitar în vremea arhipăstoririi sale. Înainte ca noi să susținem licența programată în iunie 1977, în luna martie, Patriarhul României a trecut la Domnul.

Cum arăta sărbătoarea Sfinților Trei Ierarhi în vremea arhipăstoririi sale?

Patriarhul Justinian sosea în mijlocul studenților în paraclisul „Sfânta Ecaterina“, ne adresa cuvânt de învățătură după Sfânta Liturghie, după care, în sala de festivități a Institutului Teologic - actuala Sală de lectură „Teodor M. Popescu“ -, venea înconjurat de episcopii-vicari și de consilieri din Administrația Patriarhală și ne vorbea atât nouă, studenților, cât și